

การสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน
ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

The Creativity of Activities for Enhancement the Community
Identities in Nanglae Sub-district, Muang District, Chiang Rai

น่านฟ้า จันทะพรหม*

กรรณิการ์ คันทมาศ นีรัตน์ ทองขาว อีรารัตน์ จับใจนาย
พรหมมินทร์ ช่งสิริศักดิ์ อรทัย ชันโท ไกรสิทธิ์ จามรจันทรสาชา

อาจารย์สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Nanfa Chanthaphrom*

Kannikar Kantamas Nirat Tongkaw Teerarat Jabjainai
Prommin Songsirisak Oratai Khanto Kriasit Jamonjansakha

Lecturer of Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University

susunakarp@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจอัตลักษณ์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชนตำบลนางแล ศึกษา รูปแบบกิจกรรมการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ของชุมชน และแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์สู่สังคมในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชุมชนตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จากประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนางแลใน และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1. แบบสำรวจอัตลักษณ์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชน 2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการศึกษารูปแบบกิจกรรมการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ของชุมชน 3. แบบสอบถามแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์สู่สังคมในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชุมชน เก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) วิเคราะห์ข้อมูลจากคำร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อภิปรายผลจากการวิเคราะห์แยกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และใช้การพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Induction) การวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บริบทอัตลักษณ์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชนที่ปรากฏเด่นชัดประกอบไปด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม 2) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

2. การศึกษารูปแบบกิจกรรมในการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชน จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างนำเสนอรูปแบบในการส่งเสริมอัตลักษณ์ จำนวน 9 รูปแบบ ประกอบด้วย 1. รูปแบบการประชุม เวทีชุมชน อบรม และพูดคุยแลกเปลี่ยน 2. รูปแบบพิธีการทางศาสนา และกิจกรรมที่วัด 3. รูปแบบกิจกรรมตามประเพณีนิยม เทศกาล และประเพณีชนเผ่าชาติพันธุ์ 4. รูปแบบการมีส่วนร่วม ปฏิบัติร่วมกัน โครงการเฉพาะ 5. รูปแบบการจัดตั้งสภา กลุ่มสนใจ หรือชมรมเยาวชน 6. รูปแบบพิธีกรรม 7. รูปแบบการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครอง และครอบครัว 8. รูปแบบแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้าน และ 9. รูปแบบการมอบรางวัล ยกย่อง เชิดชูเกียรติ

3. การศึกษาแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์สู่สังคมในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ จากแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในแนวทาง จำนวน 10 แนวทาง โดยพบว่าแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ด้านการสื่อสารอัตลักษณ์สู่สังคมด้านการแสดงมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความเห็นด้วยมากที่สุด คือ 4.77 และมีค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 0.43 และเห็นด้วยน้อยที่สุดในแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์สู่สังคมด้านกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) คือ 3.63 (S.D.) 0.61 ในด้านผลรวมของค่าเฉลี่ยทั้งหมด ($\bar{X}$) คือ 4.15 (S.D.) 0.64 ในระดับเห็นด้วยมาก จากการวิจัยกลุ่มตัวอย่างได้เสนอให้มีการทำวิจัยต่อยอดในด้านการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดกิจกรรมสู่ชุมชนที่เสริมสร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่มเยาวชนต่อไป

คำสำคัญ : กิจกรรมสร้างสรรค์ การเสริมสร้าง อัตลักษณ์ชุมชน การสื่อสารอัตลักษณ์

Abstract

This study was Mixed Methods Research that aimed to survey the community identities on social change, to study creativity of activity models for enhancement the community identities and to study the guideline for identities communication in Nang Lae Sub-district, Mueang District, Chiang Rai Province. The research populations studied from people in the village. The 50 samples were selected by purposive sampling. The instruments were community's identities survey form, activity's models standardized structured interview form and public identities' communication guideline questionnaire.

The data were collected by field work, in-depth interview and focus group discussions. Data analyzing were using by, percentage, mean ($\bar{X}$), S.D., and presented by Typological Analysis, Analytical Induction and Descriptive Analysis. The findings of the study were as follows:

1. The survey the community identities on social change found that there were three aspects of community contexts; 1) Social context 2) Local wisdoms and 3) Traditional and culture activities.

2. The study of activity models for enhancement the community identities from the samples interview found that there were nine activity models: 1) Seminar, training and discussion, 2) Religious ceremony, 3) Festival, traditional and ethnic festival, 4) Project and joint project, 5) Club and group for project, 6) Ritual activity, 7) Parent participatory project, 8) Community learning place, and 9) Honorable people activity.

3. The study the guideline for identities communication in Nang Lae Sub-district, Mueang District, Chiang Rai from the samples found that there were ten guidelines conclusions and the samples were agreed mostly on presenting by performance at ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.43), visual art with sound and radio activities at ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.53) and samples agreed a few in normal activity by ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.61). In the total average of mean ($\bar{X}$) was 4.15 and the S.D. was 0.64 with the opinion rating scale average result in more agreement level. According the research, the samples presented that researcher should continue the study in term of youths' activities participation on community identities enhancement.

Keywords : Creativity Activities, Enhancement, Community's Identity, Identities Communication

บทนำ

สังคม คือ การรวมตัวกันของผู้คนที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบงานที่ทำ มีการผูกแน่นทางด้านกิจกรรม ประเพณี ความเชื่อ ที่เหมือนกันปัจจัยทั้งหมดแสดงออกมาเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ไม่เหมือนกับชุมชนอื่น แต่สิ่งที่เป็นการดำรง

และสร้างเสริมไว้ซึ่งอัตลักษณ์นั้นคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ได้อย่างต่อเนื่องทุกยุคทุกสมัย เป็นที่ยอมรับในสาธารณชน

สังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เนื่องด้วยเหตุแห่งวิวัฒนาการที่สร้างสรรค์ด้วยมนุษย์อย่างไม่หยุดนิ่ง ส่งผลให้มนุษย์สามารถประดิษฐ์ คิดค้นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ทันสมัยก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ประกอบกับความทะเยอทะยานของผู้คนในการที่จะครอบงำเอาในสิ่งที่ต้องการมาให้ได้มากที่สุด สร้างระบบแห่งการผูกขาด สร้างระบบที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนด้วยเงินตรา ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมผูกขาด (Monopoly Capitalist Economy) ซึ่งมีส่วนในการทำลายคุณค่าในสังคมไทยในทุกด้าน เช่น 1) ด้านทุนมนุษย์ 2) ด้านทุนวัฒนธรรม 3) ด้านความสมดุลของทุนกายภาพ 4) ด้านทุนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ด้านทุนทางสังคม และ 6) ด้านทุนสถาบัน (สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล, 2554 : บทคัดย่อ)

การที่ชุมชนหนึ่งสามารถดำรงตนเองอยู่ได้ในสภาพการณ์ที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ก็เนื่องมาจากชุมชนนั้นธำรงไว้ซึ่ง อัตลักษณ์ โดยในความหมายแล้ว อัตลักษณ์ (Identity) คือ ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า "ฉันคือใคร" ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับบุคคลคนอื่น โดยผ่านการมองเห็นตนเอง และการที่คนอื่นมองเรา

อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (Awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือ เราจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือการระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และ "ฉันเป็นใคร" ในสายตาคนอื่น (นัทรนัย ประสานนาม, 2550 : 45)

ชุมชนในตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการปกครองจำนวน 16 หมู่บ้าน สภาพภูมิประเทศ มีความลาดเอียงจากทิศตะวันตกมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มระหว่างภูเขา ด้านทิศตะวันออกเป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยถ้ำผาตอง ป่าดอยสันป่าก่อและป่าน้ำแม่จาม บริเวณตอนกลางของตำบลจะเป็นพื้นที่ตัดผ่าน ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 และอุโมงค์ของตำบลนางแลเฉลี่ยต่ำสุด 8 องศา สูงสุด 33.9 องศา มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดกับตำบลท่าซุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ทิศตะวันออก ติดกับตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ทิศตะวันตก ติดกับตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ทิศใต้ ติดกับตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีความหลากหลายของผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่หลายชาติพันธุ์ อาทิ ลahu ม้ง ไทใหญ่ เป็นต้น ชุมชนตำบลนางแลมีกิจกรรม

ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมตลอดทั้งปี โดยที่ผู้คนในชุมชนมีบทบาทมากน้อยต่างกัน (เทศบาลตำบลนางแล. 2557 : เอกสารออนไลน์)

ผู้วิจัยมีความสนใจในการสร้างสรรคกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน ตำบลนางแล กิจกรรมที่ชุมชนร่วมกันดำเนินการ แนวทาง กระบวนการเสริมสร้างในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนในแต่ละช่วง เวลาและการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลานั้นมีความน่าสนใจต่อการศึกษา และเรียนรู้ อัตลักษณ์ ความเป็นตัวตนของชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยมีความตั้งใจที่จะศึกษา รวบรวมความรู้ เพื่อแสดงให้เห็นความสำคัญของอัตลักษณ์ที่แสดงออกถึงศักยภาพของชุมชน ความเป็นตัวตน การดำรงรักษาสืบทอดคุณค่า วัฒนธรรม ความรู้ และภูมิปัญญาของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และสร้างสังคมให้มีอัตลักษณ์อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจอัตลักษณ์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชน
2. เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมการสร้างสรรคอัตลักษณ์ของชุมชน
3. เพื่อค้นหาแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์สู่สังคมในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในตำบลนางแลทั้งหมด ประกอบด้วย ผู้บริหารเทศบาลตำบล องค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส และเยาวชนในชุมชน โดยมีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มได้แก่

1. ผู้บริหารเทศบาลตำบล องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นของชุมชน และบุคลากรที่ทำงานอยู่ในหน่วยงานด้านการบริหารในชุมชนตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 5 คน
2. ผู้นำในชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 15 คน
3. ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส และเยาวชนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 50 คน

เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสำรวจอัตลักษณ์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชน แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการศึกษาแบบกิจกรรมการสร้างสรรคอัตลักษณ์ของ

ชุมชน และแบบสอบถามแนวทางการสื่อสาร อัตลักษณ์สู่สังคมในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชุมชน มีการหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านพิจารณาตรวจสอบ และประเมินคุณภาพของเครื่องมือ ต่อจากนั้นนำข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจัดทำเครื่องมือเพื่อนำไปทดลองเก็บข้อมูลกับประชากรที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมวิเคราะห์ข้อมูล ปรับปรุงเครื่องมือทั้ง 3 แบบหลังจากการทดลองใช้ แล้วจึงนำเครื่องมือเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนการดำเนินการและเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลบริบทชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลง โดยใช้แบบสำรวจอัตลักษณ์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชน การสัมภาษณ์ชาวบ้าน การสังเกตลักษณะชุมชน ลักษณะกายภาพชุมชน บันทึกข้อมูลในการสำรวจ และที่รวบรวมตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1

2. นำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้คัดเลือกไว้ในแบบเจาะจง โดยดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ระดมความคิดเห็น ข้อมูลทัศนะ มุมมอง พร้อมสัมภาษณ์รูปแบบการสร้างเสริมศักยภาพเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ฯ บันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ การพูดคุย ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ ประเมินความคิดเห็นต่อกิจกรรม และสังเคราะห์แนวทางในการสร้างเสริมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน จากการสัมภาษณ์ออกเป็นกลุ่มๆ และสรุปผลแนวทางการสร้างเสริมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน

3. รวบรวมข้อมูลทั้งหมดในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นข้อมูลในการจัดทำแบบสอบถามแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์สู่สังคมในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชุมชนตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 3 โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้

4. จัดรวบรวม และสรุปผลข้อมูลบริบทชุมชน อัตลักษณ์ชุมชน รูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน และแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนสู่สาธารณชน

5. นำเสนอข้อมูลในการวิจัยให้สาธารณชนได้รับทราบ และจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Induction) การเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytical Induction) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ในส่วนของข้อมูลจากแบบสอบถามแนวทางวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังต่อไปนี้

1. บริบทอัตลักษณ์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชนที่ปรากฏเด่นชัดประกอบไปด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม 2) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ในด้านสังคม พบว่า ชุมชนมีการพัฒนาในแต่ละด้านเป็นลำดับ เช่น ด้านประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน การย้ายถิ่นฐาน การเกษตร และอาชีพ ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ชุมชนมีการสร้างองค์ความรู้จากการเกษตรที่เป็นอาชีพหลัก เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์ โดยกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์บ้านนางแลใน การนวดแผนไทย หมอเป่ารักษาโรค เป็นต้น ด้านประเพณีและวัฒนธรรม พบว่า ชุมชน มีกิจกรรม/โครงการหลักที่ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมอยู่จำนวน 9 กิจกรรม/โครงการใหญ่ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีชนทรายเข้าวัด ประเพณีลอยกระทง ประเพณีบูชาผาลาดรอยวัว เป็นต้น

2. การศึกษารูปแบบกิจกรรมในการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างนำเสนอรูปแบบในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ จำนวน 9 รูปแบบ ประกอบด้วย 1. รูปแบบการประชุม เวทีชุมชน อบรบ และพูดคุยแลกเปลี่ยน 2. รูปแบบพิธีการทางศาสนา และกิจกรรมที่วัด 3. รูปแบบกิจกรรมตามประเพณีนิยม เทศกาล และประเพณีชนเผ่าชาติพันธุ์ 4. รูปแบบการมีส่วนร่วม ปฏิบัติร่วมกัน โครงการเฉพาะ 5. รูปแบบการจัดตั้งสภากลุ่มสนใจ หรือชมรมเยาวชน 6. รูปแบบพิธีกรรม 7. รูปแบบการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและครอบครัว 8. รูปแบบแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้าน และ 9. รูปแบบการมอบรางวัล ยกย่องเชิดชูเกียรติ โดยพบว่ารูปแบบการมีส่วนร่วม ปฏิบัติร่วมกัน หรือโครงการเฉพาะ จำนวน 13 รูปแบบกิจกรรม รองลงมาคือรูปแบบพิธีการทางศาสนา และกิจกรรมที่วัด จำนวน 6 รูปแบบกิจกรรม และน้อยที่สุดในรูปแบบการมอบรางวัล ยกย่อง หรือเชิดชูเกียรติ และพิธีกรรมความเชื่อ จำนวน 1 รูปแบบกิจกรรมเท่ากัน

3. การศึกษาแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์สู่สังคมในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ พบว่าแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์สู่สังคมในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ จำนวน 10 ด้าน โดยพบว่าด้านการแสดงมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความเห็นด้วยมากที่สุด คือ 4.77 และมีค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 0.43 รองลงมาคือ ด้านการเผยแพร่ความรู้ ทางภาพ เสียง สื่อ วิทยุ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความเห็นด้วยมาก คือ 4.70 (S.D.) 0.53 และเห็นด้วยน้อยที่สุดในด้านกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) คือ 3.63 (S.D.) 0.61 ในด้านผลรวมของค่าเฉลี่ยทั้งหมด ($\bar{X}$) คือ 4.15 (S.D.) 0.64 และมีผลเฉลี่ยระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก จากการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างได้เสนอให้มีการทำวิจัยต่อยอดในด้านการมีส่วนร่วมของเยาวชน ในการจัดกิจกรรมสู่ชุมชนที่เสริมสร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่มเยาวชนโดยเริ่มจากการจัดให้มีการอบรม การพื่อนพื้นเมือง และขับซอพื้นเมืองจากแม่ครู หรือผู้เชี่ยวชาญในชุมชนและจัดตั้งเป็น ศูนย์การเรียนรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของเยาวชนในชุมชนต่อไป

อภิปรายผลวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าว มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลเป็นข้อๆ ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การสำรวจและเสนออัตลักษณ์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชนตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จากการสำรวจด้วยแบบสำรวจบริบทชุมชนตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย กับกลุ่มตัวอย่าง 50 คน

พบว่า ชุมชนบ้านนางแลโน มีการตั้งถิ่นฐาน และพัฒนาความมั่นคงของหมู่บ้าน มาเป็นลำดับ ท่ามกลางความหลากหลายของชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และหมู่บ้าน ใกล้เคียง เช่น เผ่าลาหู่ เผ่าอาข่า คนพื้นเมือง ฯลฯ ชุมชนมีการส่งสมความเชี่ยวชาญ ประสพการณ์ ทักษะอาชีพ ภูมิปัญญา องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต และการมี ปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคม สอดคล้องกับ (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. 2551 : 688) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์ของคนเรา ไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวเรามาแต่กำเนิด หากแต่ เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากสังคมในภายหลัง และการจะนิยามตัวตนว่าเราเป็นใคร ได้นั้น จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อเราเข้าไปปฏิสัมพันธ์หรือสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ ด้านหนึ่งของอัตลักษณ์จึงเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เราารู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกับคนอื่น (Self-ascription) และอีกด้านหนึ่ง คนอื่นก็ต้องรู้สึกเช่นเดียวกับเราด้วย (Ascription by others) อัตลักษณ์ จึงมีความเกี่ยวข้องกันระหว่างความเป็นปัจเจกของแต่ละคน และสังคมที่ทุกคนต้องเข้าไป เกี่ยวข้อง

อภิญา เฟื่องฟูสกุล (2546 : 5-6, 27 - 28) ได้เสนอว่า อัตลักษณ์เป็นการเชื่อมต่อกันระหว่าง ความเป็นปัจเจกกับโครงสร้างสังคม (Social aspect) สังคมกำหนดบทบาทหน้าที่ และระบบคุณค่าที่ติดตัวมาในมิตินี้อัตลักษณ์จึงเป็นการใช้สัญลักษณ์ (Symbolic aspect) ด้วย เพราะเป็นการแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ต่างๆ ดังกล่าว กระทำผ่านสัญลักษณ์ หลากหลายแบบ ในอีกด้านหนึ่งอัตลักษณ์ก็เกี่ยวข้องกับมิติ "ภายใน" ของความเป็นตัวเรา

อย่างมากทั้งในด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เพราะมนุษย์ให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมาย เกี่ยวกับตนเองในส่วนที่สัมพันธ์กับโลก Identity และ Subject จึงซ้อนทับกันอยู่ จึงมีการแบ่งอัตลักษณ์ออกเป็น 2 ระดับ คือ อัตลักษณ์บุคคล (Personnel Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) จากการลงพื้นที่จัดทำเวทีชุมชน ในครั้งที่ 1 และการสำรวจบริบทชุมชน ผู้วิจัยจึงสามารถอภิปรายผลข้อมูลชุมชนที่เป็นข้อมูลในการยึดเหนี่ยวความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนทั้งในด้านความเป็นปัจเจกของแต่ละคน ในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน และการที่สังคมเข้ามาเกี่ยวข้องในการกำหนดบทบาทหน้าที่ การกิจในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน ผ่านการสื่อสารอัตลักษณ์หลายช่องทางสู่สาธารณชน ซึ่งสามารถจำแนกออกมาเป็นด้านๆ จากการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. บริบทอัตลักษณ์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชนที่ปรากฏเด่นชัดประกอบไปด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม 2) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ในด้านสังคม พบว่า ชุมชนมีการพัฒนาในแต่ละด้านเป็นลำดับ เช่น ด้านประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน การอพยพย้ายถิ่น การเกษตร และอาชีพ โดยมีการปกครองกันเองในระยะเริ่มต้น เคารพผู้อาวุโส และมีการยอมรับนับถือกันความสามารถ และผู้ที่ได้รับการไว้วางใจจะถูกเลือกเป็นผู้นำในแต่ละระดับ ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าชุมชนมีการสร้างองค์ความรู้จากการเกษตรที่เป็นอาชีพหลัก เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์ โดยกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์บ้านนางแลใน กิจกรรมด้านความเชื่อที่สามารถนำมาประยุกต์กับการรักษา ดูแลสุขภาพ เช่น การนวดแผนไทย หมอเป่ารักษาโรค เป็นต้น ด้านประเพณีและวัฒนธรรม พบว่า ชุมชน มีกิจกรรม/โครงการหลักที่ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมอยู่จำนวน 9 กิจกรรม/โครงการใหญ่ ประกอบด้วย 1. ประเพณีสงกรานต์ 2. ประเพณีชนทรายเข้าวัด 3. ประเพณีลอยกระทง 4. ประเพณีบูชาผาตลาดรอยวัว 5. ประเพณีตามข้าวใหม่ 6. ประเพณีปีใหม่ม่านลิไซ 7. ประเพณีแห่ไม้ค้ำตันโพธิ์ 8. ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า ตา ยาย และ 9. ประเพณีเลี้ยงผีขุนแม่ น้ำ จากข้อมูลที่ค้นพบอัตลักษณ์ของชุมชนในแต่ละพื้นที่จึงมีองค์ประกอบที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นตัวขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถจัดจำแนกเป็นทั้งทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม

Bourdieu (1986) เป็นผู้รู้ท่านหนึ่งที่ได้ทำการจัดจำแนกทุนในชีวิตประจำวันเราออกเป็นทุนทางสังคม (Social Capital) และทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) ที่ทุกคนในสังคม และโครงสร้างสังคมจะต้องเข้าไปร่วมปฏิบัติ (Practice) ทุนทางสังคม (Social capital) ประกอบด้วย 1. ทรัพยากรที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกของกลุ่ม และเครือข่ายของสังคม 2. การรับรู้และการยอมรับ (Cognition and recognition)

การได้มาซึ่งการรู้และการยอมรับ เป็นเรื่องของคุณลักษณะเชิงสัญลักษณ์ และสามารถเปลี่ยนไปเป็นทุนทางสัญลักษณ์ได้ (Symbolic Capital) และทุนทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1. ทุนที่เป็นฮาบิตัส (Habitus) ในความหมายที่เกี่ยวกับความรู้อย่างหนึ่ง ทักษะ ความชำนาญที่สั่งสมผ่านประสบการณ์ของแต่ละคน 2. ทุนที่ถูกทำให้เป็นรูปธรรม (Objectified State) 3. ทุนที่ถูกทำให้เป็นสถาบัน (Institutionalization) ดังนั้น จากข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสังคม 2) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม จึงเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคม เสริมสร้าง และธำรงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทชุมชนตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

2. การศึกษารูปแบบกิจกรรมในการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชน ของชุมชนตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

การศึกษารูปแบบกิจกรรมในการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนของชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างนำเสนอรูปแบบในการส่งเสริมอัตลักษณ์ จำนวน 9 รูปแบบ ประกอบด้วย 1. รูปแบบการประชุม เวทีชุมชน อบรม และพูดคุยแลกเปลี่ยน 2. รูปแบบพิธีการทางศาสนา และกิจกรรมที่วัด 3. รูปแบบกิจกรรมตามประเพณีนิยม เทศกาล และประเพณีชนเผ่าชาติพันธุ์ 4. รูปแบบการมีส่วนร่วม ปฏิบัติร่วมกัน โครงการเฉพาะ 5. รูปแบบการจัดตั้งสภากลุ่มสนใจ หรือชมรมเยาวชน 6. รูปแบบพิธีกรรม 7. รูปแบบการมีส่วนร่วมจากผู้ประกอบการและครอบครัว 8. รูปแบบแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้าน และ 9. รูปแบบการมอบรางวัล ยกย่องเชิดชูเกียรติ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วม ปฏิบัติร่วมกัน หรือโครงการเฉพาะมากที่สุด จำนวน 13 รูปแบบกิจกรรม รองลงมาคือ รูปแบบพิธีการทางศาสนา และกิจกรรมที่วัด จำนวน 6 รูปแบบกิจกรรม และกลุ่มตัวอย่างเสนอความเห็นน้อยที่สุดในรูปแบบการมอบรางวัล ยกย่อง หรือเชิดชูเกียรติ และพิธีกรรมความเชื่อ จำนวน 1 รูปแบบกิจกรรมเท่านั้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับ (สมลักษณ์ ไชยเสริฐ. 2549 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยได้แบ่งแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ด้านหลัก คือ ด้านประชาชน (Public) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านภาครัฐโดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการพัฒนาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องหรือกิจกรรมต่างๆ และสอดคล้องกับ (Cohen & Uphoff. 1977; อ้างอิงใน ชโลมพร วรอนวัณกุล. 2545 : 11) ได้แบ่งชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ชนิด คือ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจและ

ตัดสินใจปฏิบัติการ 2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุน ด้านทรัพยากรการบริหารและการประสานความร่วมมือ 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัสดุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ในการให้ข้อมูลเรื่องรูปแบบกิจกรรมในการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นที่หลากหลาย และในแต่ละคนแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน นอกจากนี้แล้วในการสนทนากลุ่มที่ได้เสนอให้มีการจัดกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นให้เยาวชนมีความสนใจในกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนโดยเร็ว

3. การศึกษาแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์สู่สังคมในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชนตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์สู่สังคมในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์พบว่า แนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์สู่สังคมในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ จำนวน 10 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านการแสดง 2. ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ 3. ด้านการเผยแพร่ความรู้ด้านภาพ เสียง สื่อ วิทย์ 4. ด้าน IT 5. ด้านกิจกรรม 6. ด้านการสร้างเครือข่ายในการทำงาน 7. ด้านของฝากของที่ระลึก 8. ด้านการสาธิต 9. ด้านการสอนและอบรม และ 10. ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ในการศึกษาพบว่า ด้านการแสดงมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความเห็นด้วยมากที่สุด คือ 4.77 และมีค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 0.43 รองลงมาคือ ด้านการเผยแพร่ความรู้ทางภาพ เสียง สื่อ วิทย์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความเห็นด้วยมากที่สุด คือ 4.70 และมีค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 0.53 และเห็นด้วยน้อยที่สุดในด้านกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) คือ 3.63 มีค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 0.61 ในด้านผลรวมของค่าเฉลี่ยทั้งหมด ($\bar{X}$) คือ 4.15 มีผลรวมค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 0.64 และมีผลเฉลี่ยระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุดคล้อยกับ (นุจจรินทร์ ทับทิม, 2553 : บทคัดย่อ) ในวิทยานิพนธ์เรื่อง "การสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวูลาย จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านกิจกรรมถนนคนเดินที่ค้นพบจากการศึกษาวิจัยว่า อัตลักษณ์ที่เป็นหลักปฏิบัติเชิงนามธรรม อัตลักษณ์ในลักษณะนี้มีสัญลักษณ์บางอย่างที่ใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น พระเครื่อง ภาพวาดแนวพุทธศิลป์ และตุ๊ก ซึ่งเป็นสิ่งที่สื่อถึงการนับถือศรัทธาในศาสนาพุทธ รวมทั้ง ความเชื่อและค่านิยม ของคนในชุมชนสอดคล้องกับ (พรชนก พงศ์ทองมือง, 2555 : บทคัดย่อ) งานวิทยานิพนธ์ เรื่อง การสร้างและการสื่อสารอัตลักษณ์ประเพณีบุญเดือนสิบ

จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ค้นพบส่วนหนึ่งจากการศึกษาวิจัยว่า กระบวนการสื่อสาร ประเพณี บุญเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การสร้าง อัตลักษณ์ คือ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สถาบันครอบครัว โดยเน้นที่ประเด็นในเรื่อง ความเชื่อ ความศรัทธา และกิจกรรมตามประเพณีและการรวมญาติ และการประชาสัมพันธ์ ผ่านทั้งสื่อมวลชนและสื่อบุคคล อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารอัตลักษณ์ของประเพณีบุญเดือนสิบที่สำคัญคือ ปัจจัยเรื่องของบุคคล สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษาจากนักวิจัยดังกล่าวจึงเป็นข้อมูลในการสนับสนุนว่า การสื่อสารและচারวัซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชนนั้นทุกแนวทางมีบทบาทร่วมกันไม่มากนักน้อย และเป็นส่วนในการสร้างความมั่นคงให้กับชุมชนต่อไป

จากการวิจัยกลุ่มตัวอย่างได้เสนอให้มีการทำวิจัยต่อยอดในด้านการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดกิจกรรมสู่ชุมชนที่เสริมสร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่มเยาวชนโดยเริ่มจากการจัดให้มีการอบรมการฟ้อนพื้นเมือง และขับซอพื้นเมืองจากแม่ครู หรือผู้เชี่ยวชาญในชุมชนและจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของเยาวชนในชุมชนต่อไป

จากผลการวิจัย และข้ออภิปรายผลที่ได้จากการศึกษาวิจัย การสร้างสรรค์กิจกรรม เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ข้อมูลที่ได้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ของเยาวชน เช่น จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาต่อยอดจัดกิจกรรม การสาธิต และการฝึกอบรมเยาวชนในชุมชนบ้านนางแลใน ในการฟ้อนพื้นเมือง และขับซอพื้นเมือง จำนวน 30 คน โดยมีวิทยากร แม่ครูคำแสน แก้วสืบ ผู้เชี่ยวชาญในการแสดง การฟ้อน และการซอพื้นเมืองบ้านนางแลใน จัดอบรมทุกๆ วันเสาร์ และอาทิตย์ เวลา 17:00 - 19:00 น. ณ ลานกิจกรรมหน้าบ้าน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สนับสนุนงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการอบรมฯ ร่วมกำหนดกิจกรรม กำหนดการแสดงในแต่ละพิธีกรรม ประเพณี เทศกาล และในอนาคตในกรณีที่มีความพร้อมผู้วิจัย แม่ครูคำแสน แก้วสืบ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส และเยาวชนในชุมชนมีแนวคิดในการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ประเพณี และวัฒนธรรมในชุมชนนางแลในต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา เรียนรู้ การเรียนการสอน และการศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากรูปแบบ แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชน เช่น เป็นงานหัตถกรรม งานฝีมือ งานประดิษฐ์ ฯลฯ ซึ่งสามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ในอนาคต
2. ควรมีการจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนในด้านอัตลักษณ์ของชุมชน ในแต่ละเรื่องที่มีความสำคัญ และจัดทำเป็นแผนระยะยาวในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน โดยมุ่งเน้นที่เยาวชนของชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก
3. ควรมีการจัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้อาวุโสของชุมชนให้กับเยาวชน เพื่อสืบสานด้านประเพณี วัฒนธรรม และการแสดงของเยาวชนสู่สาธารณะชนอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน. (2551). **การจัดการความรู้เบื้องต้นเรื่องการสื่อสารชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, โครงการเมธีวิจัยอาวุโส.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2542). **แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็น "ไท"**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่อง การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท วันที่ 22-23 มีนาคม 2544 ณ ห้องช้างกระ โรงแรมเชียงใหม่ฮोटอล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.
- ชลลุด นิยมเสมอ. (2534). **องค์ประกอบของศิลปะ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ไทยวัฒนาพานิช. กรุงเทพฯ.
- ชลอมพร วรอนุวัฒนกุล. (2545). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี**. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เทศบาลตำบลนางแล. (2557). **ข้อมูลสภาพทั่วไปเทศบาลตำบลนางแล**. ออนไลน์. แหล่งที่มา <http://www.nanglae.go.th/index.php/2014-09-04-07-53-45>. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2558.
- ณมล ขาวนวล. (2552). **"การสร้างอัตลักษณ์ในมุมมองอุตสาหกรรมวัฒนธรรมและสัญญาวิทยา"**. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2552, จาก <http://my.dek-d.com/Writer/story/view.php?id=380224>.
- นุชจิรินทร์ ทับทิม. (2553). **การสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านกิจกรรมถนนคนเดิน**. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นัทธนี ประสานนาม. (2550). **เพศชาติพันธุ์และปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในภาพยนตร์เรื่อง Touch of Pink**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พรชนก พงศ์ทองมือง. (2555). **การสร้างและการสื่อสารอัตลักษณ์ประเพณีบุญเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรรณทิวา รุจิพร. (2536). **จิตวิทยาเบื้องต้น**. ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มงคล พนมมิตร. (2551). **การดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือ**. ศึกษาสาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ. เลิศสกุล มิตรโมตรี และสุทธิพงศ์ สายสงวน. (2553). **การวิเคราะห์ปัจจัยด้านเนื้อหาของนิตยสารทางเลือกต่อการสร้างอัตลักษณ์ของวัยรุ่นศึกษาเฉพาะกรณีนิตยสารซีซ**. ภาควิชาวารสารศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สมลักษณ์ ไชยเสรีฐ. (2549). **การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบติดตามการบริหารงานตำรวจนครบาล**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เสกสรร สรรสพิสุทธิ์. (2546). **อัตลักษณ์ของไทยและการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม: กรณีศึกษาบ้านแม่สาบ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่**. ศึกษาสาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล. (2554). **ผลกระทบจากการพัฒนาตามแนวทางระบบเศรษฐกิจทุนนิยมผูกขาดต่อการทำลายระบบคุณค่าในสังคมไทย**. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อภิญา เพ็องฟูสกุล. (2546). **อัตลักษณ์ : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการสภานโยบายแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา. สำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อิทธิพล ตั้งโฉลก. (2550). **แนวทางการสอนและสร้างสรรค์จิตรกรรมขั้นสูง**. อมรินทร์พริ้นติ้ง. กรุงเทพฯ.
- อักษณ กางมูล. (2552). **การฟื้นฟูอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาผ้าขึ้นดินจกของชุมชนบ้านท้อถั่วแล ตำบลฝายหลวง อำเภอลี้แล จังหวัดอุดรดิตร**. ศึกษาสาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาไทย). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Bourdieu, P. (1986). "The Forms of Capital", in J. Richardson (ed.), Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. New York : Polity Press.